

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 11 februari 1919 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande tillfälligt undantag från gällande inskränkningar i rätten att använda sparbanks vinst.

I en till riksdagen avlåten, till bankoutskottet hänvisad proposition, nr 49, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen den 17 och 31 januari 1919 samt av i lagrådet fört protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

innefattande tillfälligt undantag från gällande inskränkningar i rätten att använda sparbanks vinst.

Häri genom förordnas som följer:

Utan hinder av föreskrifterna i 15 § lagen angående sparbanker den 29 juli 1892 eller i fastställt reglemente må sparbanks huvudmän, efter det styrelsen yttrat sig i frågan, besluta, att högst en tredjedel av vinsten å den av sparbanken under föregående året drivna rörelse skall användas för annat i samma paragraf angivet ändamål än avsättning till reservfond, dock att till följd av sådant beslut reservfonden eller, där förbehåll om tillskjuten grundfonds återbärande icke i reglementet gjorts, sammanräknade beloppet av grund- och reservfonderna icke må komma att understiga fem procent av insättarnas behållning enligt senaste bokslut.

Huvudmännens beslut i ärende, varom nu är sagt, skall underställas Konungens befallningshavande, som har att pröva, huruvida beslutet överensstämmer med föreskrifterna i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1919 och gäller till och med den 31 maj 1920.

Till ovanberörda statsrådsprotokoll den 17 januari 1919 har departementschefen i ärendet anfört följande:

»Med anledning av en av sparbanksföreningens styrelse i skrivelse den 8 maj 1917 gjord framställning föreslog Kungl. Maj:t, efter lagrådets hörande, i en till riksdagen avlåten, den 19 maj 1917 dagtecknad proposition, nr 371, riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag, innefattande tillfälligt undantag från gällande inskränkningar i rätten att använda sparbanks vinst.

Jämlikt stadgandet i 15 § sparbankslagen, sådan densamma lyder enligt lag den 25 maj 1905, skall all vinst, som å sparbanks rörelse uppkommer, avsättas till en reservfond för bestridande av omkostnader och betäckande av förluster. Då reservfonden eller, i visst fall, sammanräknade beloppet av grund- och reservfonderna överstiger tio procent av insättarnas behållning enligt senaste bokslut, må emellertid sparbankens huvudmän, efter det sparbankens styrelse avgivit yttrande i ärendet, kunna besluta, att överskottet skall enligt grunder, som av huvudmännen fastställas, tillgodoföras insättare såsom tilläggsränta eller ock annorledes användas för väckande och underhållande, särskilt hos mindre bemedlade insättare, av håg till ökad sparsamhet. Likaledes må, om bankens reglemente sådant uttryckligen medgiver, huvudmännen, sedan styrelsen yttrat sig i frågan, kunna anslå högst hälften av förenämnda överskott till sådant välgörande eller allmännyttigt ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag.

I sin ovanberörda skrivelse framhöll sparbanksföreningens styrelse, att genom bestämmelserna i förevarande paragraf möjlighet att disponera uppkommen vinst på annat sätt än genom avsättning till reservfond vore utesluten för andra sparbanker än sådana, vilkas reservfonder eller, i visst fall, sammanlagda grund- och reservfonder överstege tio procent av insättarnas behållning. Detta stadgande reste, enligt styrelsens förmenande, oberättigade hinder mot en sparbanks bemödande att göra sitt

bästa för sina insättare, varjämte styrelsen erinrade, hurusom mera än hälften av landets sparbanker vore förhindrade att med en enda skärv ansluta sig till bemödanden att avhjälpa det i så rikt mått framträdande nödläget. Styrelsen ifrågasatte därför ett sådant tillägg till ifrågavarande lagrum, att möjlighet förefunnes att använda viss del av sparbanks vinst för de i lagrummet omförmälda ändamål, så snart sammanräknade beloppet av grund- och reservfonderna, efter frånräknande av beviljade anslag, uppginge till minst fem procent av insättarnas behållning enligt senaste bokslut.

Då nämnda ärende anmäldes inför Kungl. Maj:t, anförde dåvarande chefen för finansdepartementet, bland annat:

'Bestämmelserna i 15 § av sparbankslagen hava tillkommit i syfte att förhindra, att en sparbanks medel användas till ändamål, som äro för sparbanken främmande. De avhjälpa därjämte i någon mån bristen på föreskrifter om viss proportion mellan inlåningen och de egna fonderna. Såsom styrelsen för sparbanksföreningen framhållit, lämna ifrågavarande bestämmelser möjlighet till friare användning av behållna medel endast i en mycket inskränkt omfattning, nämligen för allenast de sparbanker, i vilka reservfonden eller sammanlagda beloppet av grund- och reservfonderna överstiger tio procent av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Under vanliga omständigheter skulle jag icke, åtminstone utan en närmare utredning, varit benägen att föreslå någon ändring i dessa bestämmelser. Sådana de ekonomiska förhållandena nu gestalta sig, ställer sig frågan emellertid för mig i ett helt annat läge. Den utsträckning av rätten att i viss omfattning använda vinstmedel annorledes än till avsättning till reservfonden, som sparbanksföreningens styrelse nu ifrågasatt, synes mig för närvarande synnerligen behjärtansvärd, och bör enligt min mening styrelsens förslag mottagas med tacksamhet. Enligt vad jag erfarit skulle nämligen många sparbanker, som hava en god ställning, men som på grund av gällande bestämmelser nödgas avsätta hela vinsten till reservfonden, komma att dela med sig av sina medel till sådana ändamål, som omförmälas i 15 § i sparbankslagen, därest nuvarande hindren härför bleve åtminstone till en del borttagna.'

Riksdagen anmälde i skrivelse den 15 juni 1917, nr 325, att riksdagen, ehuru åtgärder av ifrågavarande slag under normala tider måste anses vara ägnade att väcka betänkligheter, likväl, med hänsyn till rådande ekonomiska förhållanden och då den föreslagna lagen endast vore avsedd att erhålla provisorisk giltighet, ansett sig böra bifalla det framlagda förslaget.

Den 25 juni 1917 utfärdade därefter Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med det av riksdagen godkända författningsförslaget, lag (nr 374), innefattande tillfälligt undantag från gällande inskränkningar i rätten att använda sparbanks vinst, av följande lydelse:

Utan hinder av föreskrifterna i 15 § lagen angående sparbanker den 29 juli 1892 eller i fastställt reglemente må sparbanks huvudmän, efter det styrelsen yttrat sig i frågan, besluta, att högst en tredjedel av vinsten å den av sparbanken under föregående året drivna rörelse skall användas för annat i samma paragraf angivet ändamål än avsättning till reservfond, dock att till följd av sådant beslut reservfonden eller, där förbehåll om tillskjuten grundfonds återbärande icke i reglementet gjorts, sammanräknade beloppet av grund- och reservfonderna icke må komma att understiga fem procent av insättarnas behållning enligt senaste bokslut.

Huvudmännens beslut i ärende, varom nu är sagt, skall underställas Konungens befallningshavande, som har att pröva, huruvida beslutet överensstämmer med föreskrifterna i denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då densamma, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 31 maj 1918.

Sedan bankinspektionen i infordrat yttrande förklarar sig anse en förlängning av ifrågavarande lags giltighetstid med ett år böra äga rum, föreslog Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 22 januari 1918 dagtecknad proposition, nr 34, riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat, av lagrådet granskat förslag till lag med enahanda bestämmelser som den ovannämnda, att träda i kraft den 1 juni 1918 och gälla till och med den 31 maj 1919.

Riksdagen anmälde i skrivelse den 19 februari 1918, nr 27, att riksdagen bifallit propositionen.

Den 26 februari 1918 utfärdade därpå Kungl. Maj:t lag i ämnet (nr 97) av enahanda innehåll som det riksdagen förelagda förslaget.

Under sistlidne höst har jag anmodat bankinspektionen och sparbanksföreningens styrelse att avgiva yttrande, huruvida med hänsyn till rådande förhållanden förlängning av berörda lags giltighetstid kunde anses påkallad samt, i så fall, vilken tid en förlängning borde avse.

Bankinspektionen framhåller i sin svarsskrivelse, att de förhållanden, som föranlett tillkomsten av ifrågavarande lag, ännu vore för handen och under avsevärd tid torde komma att fortfara, varför, enligt bankinspektionens mening, åt lagen torde böra givas giltighet även för tid efter

utgången av maj 1919 och giltigheten böra omfatta tiden till och med den 31 maj 1920.

Sparbanksföreningens styrelse anför i avgivet yttrande i huvudsak följande: En förlängning av lagens giltighetstid syntes styrelsen önskvärd. Vad anginge tiden för en sådan förlängning, hölle visserligen styrelsen för sannolikt, att behovet av lagen komme att sträcka sig rätt långt fram i tiden och att ett fasthållande av det hittills följda tillvägagångssättet — lagens antagande för ett år i sänder — komme att medföra ett fortsatt förnyande. Men ett beslut om längre giltighetstid skulle måhända giva ett ovälkommet intryck av misströstan hos regering och riksdag om framtiden. Skulle åter denna konsideration icke förtjäna avseende och icke göra sig gällande i fråga om annan av tidsförhållandena framkallad undantagslagstiftning, syntes det styrelsen fullt tillrådligt, att för nu ifrågavarande undantagslag bestämma en längre giltighetstid, och detta så mycket mera, som lagen icke innefattade åläggande eller förbud utan gäve sparbankerna full frihet att använda eller icke använda sig av densamma.

Även jag är av den åsikten, att en förlängning av ifrågavarande bestämmelser bör komma till stånd. Visserligen synes världskriget nu stå inför sin avslutning, men det torde dock dröja länge, innan de ekonomiska förhållanden, som föranlett bestämmelsernas utfärdande, undergå sådan förändring, att bestämmelserna förlora sitt berättigande. Det synes mig dock icke lämpligt att låta den ifrågasatta förlängningen av bestämmelserna avse längre tid, än bankinspektionen föreslagit, eller ett år från och med den 1 juni 1919.»

Departementschefen.

Förslaget har av lagrådet lämnats utan anmärkning.

På de i ovanintagna statsrådsprotokoll anförda skäl har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till det nu framlagda förslaget och får alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 11 februari 1919.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Hedenstierna, Ekman, Gustafsson, Neiglick*, friherre *Langenskiöld, Wickman* och *Schyller* samt

av andra kammaren: herrar *Kristensson, Bogren, Sommelius, Jonsson* i Gumboda, *Borggren, Bäcklund, Olsson* i Berg och *Lovén*.